

ACTIVITIES OF THE GOLDEN HERITAGE PUBLIC FUND IN PROTECTING MATERIAL AND CULTURAL HERITAGE

Sitora Sheraliyevna Mavlanova

3rd year doctoral student of the Department of Modern History of Uzbekistan

National University of Uzbekistan

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: “Golden Heritage” international charity fund, material and cultural heritage, value, monumental art, non-governmental non-commercial organizations, public control, international cooperation, convention, UNESCO.

Received: 23.05.26

Accepted: 24.05.26

Published: 25.05.26

Abstract: In this article, the organization of the International “Golden Heritage” charity fund, its main goals and tasks, necessary institutional and organizational-legal foundations are explained. The activities of the “Golden Heritage” international charitable foundation in preserving our national cultural heritage, restoring our values, beautifying shrines, places of worship and monuments revered by our people, restoring ancient craft schools, demonstrating our national classic art in foreign countries, and It is stated about mutual cooperation relations.

OLTIN MEROS JAMOAT FONDINING MODDIY-MADANIY MEROSNI MUHOFAZA QILISHDAGI FAOLIYATI

Sitora Sheraliyevna Mavlanova

O‘zbekistonning eng yangi tarixi kefedrasi 3-kurs tayanch doktoranti

O‘zbekiston Milliy universiteti

E-mail: sitoraphd30@gmail.com

Toshkent, O‘zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so‘zlar: Xalqaro “Oltin meros” xayriya fondi, moddiy-madaniy meros, qadriyat, monumental san’at, nodavlat notijorat tashkilotlar, jamoatchilik nazorati, xalqaro hamkorlik, konvensiya, YUNESKO.

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xalqaro “Oltin meros” xayriya fondining tashkil topishi, asosiy maqsad va vazifalari, zarur instutsional hamda tashkiliy-huquqiy asoslari yoritib berilgan. Xalqaro “Oltin meros” xayriya fondining milliy madaniy merosimizni asrab-avaylash, qadriyatlarimizni tiklash, xalqimiz tomonidan e’zozlanib kelinayotgan ziyoratgoh, qadamjo va obidalarni obodonlashtirish,

qadimiy hunarmandchilik maktablarini tiklash, xorijiy mamlakatlarda milliy mumtoz san'atimizni namoyish qilish borasida olib borgan faoliyati va o'zaro hamkorlik aloqalari haqida bayon etilgan.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФОНДА «ЗОЛОТОЕ НАСЛЕДИЕ» ПО ЗАЩИТЕ МАТЕРИАЛЬНОГО И КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ

Ситора Шералиевна Мавланова

*Студент 3 курса базового докторантуры кафедры современной истории Узбекистана
Национальный университет Узбекистана
Ташкент, Узбекистан*

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: международный благотворительный фонд “Золотое наследие”, материальное и культурное наследие, ценность, монументальное искусство, неправительственные некоммерческие организации, общественный контроль, международное сотрудничество, конвенция, ЮНЕСКО.

Аннотация: В данной статье раскрывается организация Международного благотворительного фонда “Золотое наследие”, его основные цели и задачи, необходимые институциональные и организационно-правовые основы. Деятельность Международного благотворительного фонда “Золотое наследие” по сохранению нашего национального культурного наследия, восстановлению наших ценностей, благоустройству святынь, культовых сооружений и памятников, почитаемых нашим народом, восстановлению старинных ремесленных школ, демонстрации нашего национального классического искусства в зарубежных странах. Говорится об отношениях взаимного сотрудничества.

Ma'lumki, yurtimizning milliy-madaniy qadriyatlari Markaziy Osiyo xalqlarining ko'p asrlilik an'analari va turmush tarzi bilan chambarchas bog'liq boy tarixga ega. O'zbekiston Buyuk Ipak yo'lining chorrahasida joylashgan. Uning hududida ko'plab tarixiy-me'moriy va folklor yodgorliklari joylashgan, hamda ularning aksariyati hozirda YUNESKO ning Butunjahon merosi obyektlari tomonidan muhofaza qilinmoqda. O'zbekiston o'z davlat mustaqilligini qo'lga kiritgach jamiyat hayotining barcha sohalari kabi moddiy va madaniy merosni tiklash, qadriyatlarni saqlash masalasi davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Chunki jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini uning ma'naviy va madaniy rivojisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev: “Tarixiy merosni asrab-avaylash, o'rganish va avlodlardan avlodlarga qoldirish ham davlat siyosatining eng muhim ustuvor

yo‘nalishlaridan biridir. Bugun ma‘naviyatga e‘tibor qaratish har qachongidan ham muhimdir” [1] – deb ta‘kidlab o‘tgani masalaning dolzarb ekanligidan dalolatidir.

Moddiy va madaniy merosni saqlash, qadriyatlarni qayta tiklash davlat siyosati darajasiga ko‘tarilgan va mustaqillikning ilk yillaridan boshlab milliy qadriyatlar va xalqning urf-odatlarini inobatga olgan holda mavjud shart-sharoit va mukammal qonunchilik ishlab chiqilib amaliyotga joriy etildi. Istiqlolning dastlabki yillarida davlat tashkilotlari qatori tarixiy-madaniy merosni tiklash va saqlash borasida faoliyat ko‘rsatuvchi bir qancha nodavlat notijorat tashkilotlari vujudga keldi. Xalqaro “Oltin meros” xayriya jamoat fondi shular jumlasidandir. “Oltin meros” xayriya jamoat fondi respublika hududida va xorijiy mamlakatlarda saqlanayotgan noyob qo‘lyozmalar, madaniy, tarixiy yodgorliklar, hunarmandchilik, xalq og‘zaki ijodi namunalari, san‘at va badiiy asarlar, qadimiy davlatchilik tarixiga oid hujjatlar, qadimiy cholg‘u asboblari yig‘ish, saqlash, xalqqa tanitish va bu orqali tarixiy-ma‘naviy qadriyatlarimizning naqadar chuqur ildizga ega ekanligini yuzaga chiqarishdan iboratdir.

Respublikada mustaqillikning ilk yillaridanoq ilm-fan, madaniyat, xalq ta‘limi, adabiyot va san‘atni rivojlantirish, tarixiy obidalarni ta‘mirlash, asliga qaytarish, moddiy va madaniy merosni tiklash asosiy vazifalar qatoridan o‘rin oldi. 1972-yil 16-noyabrda YUNESKO tomonidan qabul qilingan “Jahon madaniy va tabiiy merosini muhofaza qilish to‘g‘risidagi konvensiya”da tarixiy-madaniy merosni muhofaza qilish va saqlash borasida muhim vazifalar belgilangan. O‘zbekiston mustaqillikning dastlabki davrida konvensiyani ratifikatsiya qilgan va konvensiyaning 4-bandida ishtirokchi davlatlarga madaniy va tabiiy merosni aniqlash, muhofaza qilish, saqlash, targ‘ib qilish va avlodlarga yetkazish kabi muhim vazifalar belgilab qo‘yilgan [2]. Bugungi kunda ushbu konvensiyani ratifikatsiya qilgan davlatlar soni 194 taga yetdi. Mamlakatimizda “Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to‘g‘risida”gi qonun madaniy meros sohasidagi munosabatlarning huquqiy asosini yaratibgina qolmay, davlat va nodavlat tashkilotlarining bu sohadagi hamkorligiga poydevor yaratdi.

Xalqaro “Oltin meros” xayriya jamoat fondi jamoatchilik tashabbusi, 1996-yil 9-sentyabrdagi “Ma‘naviyat va ma‘rifat” jamoatchilik markazi faoliyatini yanada takomillashtirish va samardorligini oshirish to‘g‘risida”gi PF №1559-Farmon hamda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1996-yil 27-sentyabrdagi “Ma‘naviyat va ma‘rifat” jamoatchilik markazi huzuridagi “Oltin meros” xalqaro xayriya jamg‘armasini qo‘llab-quvvatlash to‘g‘risida”gi №338-qarorga, 2006-yil 25-avgustdagi “Milliy g‘oya targ‘iboti va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar samardorligini oshirish to‘g‘risida”gi PQ №451-qarorga asosan o‘z o‘zini boshqaradigan, mustaqil, nodavlat xayriya jamoat fondi sifatida tashkil etilgan. Xalqaro “Oltin meros” xayriya jamoat fondi bosh maqsadi xalqimiz milliy madaniy merosini izlab topish, asrab

avaylash, mamlakatimizda va xorijiy davlatlarda targ'ib qilishdan iborat. Buning uchun Xalqaro "Oltin meros" xayriya jamoat fondi viloyatlarda va bir qancha tumanlarda o'z muassasalariga ega. Fond milliy madaniy merosimizni avaylab asrash, qadriyatlarimizni tiklash, xalqimiz tomonidan e'zozlanib kelinayotgan ziyoratgoh, qadamjo va obidalarni obodonlashtirish, tarixini o'rganish bo'yicha talay ishlarni amalga oshirdi. Jumladan, fond tomonidan 50 dan ziyod qadamjo, ziyoratgoh va obidalar obodonlashtirildi, tiklandi [3].

Toshkent shahridagi XIX asr tarixiy yodgorligi bo'lgan Abulqosim madrasasi, Toshkent viloyati hududidagi "Shomirqori avliyo", "Shodmalik ota", Samarqand viloyatidagi Hazrati Dovud, G'avsul A'zam, Chorchinor, Shirvoq ota, Qarshi shahridagi XVI asr yodgorligi Qilichbek madrasasi, Farg'onadagi Hazrati Ali, Shohimardon, Sadkak azizlar, Bibi Ubayda, Surxondaryo viloyatidagi Oq Ostona bobo, Sulton Saodat kabi yodgorliklar shular jumlasidandir. Nodavlat notijorat tashkiloti sifatida Xalqaro "Oltin meros" xayriya fondi O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnoma va bitimlar ijrosini ta'minlashga ko'maklashish maqsadida "Nomoddiy merosni muhofaza qilish to'g'risida"gi xalqaro konvensiya ijrosi yuzasidan O'zbekiston Vazirlar Mahkamasi 2010-2020 yillarga mo'ljallangan dastur qabul qilinib, bu dastur asosida fondga ma'lum vazifalar yuklatilgan [4]. Dastur ijrosi yuzasidan 2011-yildan boshlab fond Toshkent, Buxoro, Farg'ona viloyatida nomoddiy merosimizni targ'ib etuvchi shou dasturlarni, jumladan "Shashmaqom" yo'lidagi mumtoz ashulalarimizni, katta ashulalarni targ'ib etishni yo'lga qo'ydi.

O'tgan yillar davomida fond muzeyi 600 ga yaqin qadimiy qo'lyozma va toshbosma asarlar, 40 dan ziyod kartinalar, bir qancha arxeologiya va hunarmandchilik ashyolari bilan boyidi. Jamg'arma ustav maqsadlaridan biri qadimiy hunarmandchilik maktablarini tiklashdan iborat. Shuning uchun Toshkentdagi Abulqosim madrasasida usta hunarmandlar jalb qilinib, bu erda ustoz-shogirdlik an'analari yo'lga qo'yildi. Natijada Abulqosim madrasasi respublikaning hunarmandchilik markazlaridan biriga aylandi.

Ayni paytda fond Madaniyat va sport ishlari vazirligi qoshidagi Xalq ijodiyoti ilmiy uslubiyat markazi va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikda milliy qadriyatlarimizni tiklash uchun ko'rgazma va tanlovlarni o'tkazmoqda. Havaskor karnay va surnay ijrochilarining an'anaviy "Surnay sehri", "O'lan va lapar ijrochilari" tanlovi, Baxshi va oqinlar, jirovlar bellashuvi, "Milliy xalq o'yinlari" festivali, xalq teatri jamoalari Respublika tanlovi, "Yosh hunarmand ustalarning respublika ko'rgazmasi", "Alla" ijrochilari ko'rik tanlovi, askiyachi va qiziqchilar Respublika tanlovi, maqom va katta ashula ijrochilari tanlovi, "Qo'g'irchoqbozlik va sahna tomosha san'atlari" festivali, "Eng namunali madaniyat va istirohat bog'i" tanlovi kabi tadbirlarni faol ravishda o'tkazib kelmoqda. 2016-yilda fond tomonidan "O'zbekiston

ziyoratgohlari” turkumidan Navoiy, Surxondaryo, Toshkent, Qashqadaryo viloyatlari va Toshkent shahridagi ziyoratgohlar o‘rganilib “Buyuklik yo‘li”, “Nurli Nurota”, Qashqadaryoda “Shajara - oliy qadriyat”, “Tutak ota”, “Usmon Nosir fojiasi”, “Toshkentning tabarruk ziyoratgohlari”, “Turonzamin aziz avliyolari va ulamolari” nomli risola va kitoblar chop etildi [5].

Fondning Toshkent viloyat muassasasi tomonidan “Xo‘jakent tarixi”, “Zangiota”, “Shohruxiya”, “Yangiyo‘l” kitoblari, “Qirqqiz” risolasi chop etildi. Fondning Farg‘ona viloyat muassasasi tomonidan 12 bosma toboqli ajdodlarimiz hayoti haqidagi “Ajdodlar ibrati”, “Toshkent ziyoratgohlari”, “Malaka saboqlari”, G‘avsul A‘zamning Farg‘ona viloyatidagi avlodlari haqidagi “Vodiy qadamjolari”, “Fayzi zohir Xonaqoh”, “Qora yozi” risolalari, Marg‘ilonda XIX-XX asrlarda yashab o‘tgan ma‘rifat peshvosi Xo‘jajon qozi Nizomiddin o‘g‘li Rojij Marg‘inoniy haqidagi “Xo‘jajon qozi Rojij Marg‘inoniy” monografiyasi chop etildi. Qashqadaryo viloyat muassasasi tomonidan esa “Tarovat” nomli ro‘znoma milliy madaniy merosimiz, qadriyatlarimizga oid maqola va lavhalar bilan har ikki haftada bir marta nashr etilishi yo‘lga qo‘yildi.

Xulosa qilib aytganda, Mustaqillik o‘zbek xalqining tarixiy-madaniy merosini tiklash, o‘tmish allomalari xotirasini yodga olish, qadamjolarini obod etish va ular qoldirgan boy ma‘naviy merosni keng targ‘ib qilishga yo‘l ochib berdi. Shuningdek, milliy ma‘naviy qadriyatlarni, an‘analarni tiklash, yosh avlodni vatanparvarlik va milliy iftixor g‘oyalari ruxida tarbiyalashga, haqqoniy tarixni yuzaga chiqarishga imkon berdi. Bu borada amaliy ishlarni yanada takomillashtirish maqsadida nafaqat davlat, balki davlatga qarashli bo‘lmagan “Oltin meros” kabi nodavlat notijorat tashkilotlar faoliyatini yanada takomillashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Sh.M. Mirziyoyev. Islom hamkorlik tashkiloti Tashqi ishlar vazirlari kengashi 43-sessiyasining ochilish marosimidagi nutqi // Xalq so‘zi, 2016, 19-oktyabr.
2. A. Karim. Tarixning uzilgan parchasi. Adabiy-publitsistik maqolalar, safarnomalar. -T.: “Turon - Iqbol”, 2015.168-bet.
3. A.A. Insopov. O‘zbekistonda fuqorolik jamiyatini barpo etishda davlat va nodavlat tashkilotlar ijtimoiy sherikligi (1991-2016 yy.). Tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori ilmiy daraja olish uchun yozilgan diss. - Toshkent, 2021.157-bet.
4. M.T. Tojiboyev. O‘zbekiston mustaqilligi sharoitida milliy ma‘naviy qadriyatlarning tiklanishi va rivojlanishi: Avtoref.diss.tarix fan. nom. -Toshkent, 2000. 43 bet.

5. A.A Insopov. O‘zbekistonda tarixiy madaniy qadriyatlarni tiklashda davlat siyosati. // Respublika ilmiy-amaliy seminari materiallari to‘plami / Arxivlar va moddiy-madaniy meros obyektlari: integratsiya jarayonlari, muammolar va ularning yechimlari. -Toshkent, O‘zbekiston Respublikasi Markaziy davlat arxivi, 2017. -19 b.

6. “2010-2020 yillarda nomoddiy madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish, asrash, targ‘ib qilish va ulardan foydalanish Davlat dasturini tasdiqlash to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. 2010.10.07. <http://lex.uz>.

7. A. R. Karimov. Buyuk meros muhofazasida. –T.: “Mohiyat” gazetasi, 2017-yil 3-avgust. 27-son.

8. Xalqaro “Oltin meros” xayriya jamoat fondining joriy arxiv ma’lumotlari, 2016-yil.